

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»**

МЕЛЬНИК ОКСАНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК [005.932:657.421.3] :658.14 (043.3)

**УПРАВЛІННЯ НЕМАТЕРІАЛЬНИМИ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА:
СТРАТЕГІЧНИЙ КОНТЕКСТ**

Спеціальність 08.00.04 - Економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Київ – 2014

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі стратегії підприємств ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор
Наливайко Анатолій Петрович,
ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
проректор з науково-педагогічної роботи та міжнародних зв'язків, завідувач кафедри стратегії підприємств

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, доцент
Полянська Алла Степанівна,
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
завідувач кафедри менеджменту та адміністрування

кандидат економічних наук, доцент
Ревуцька Наталія Віталіївна,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, доцент кафедри економіки підприємств

Захист відбудеться «_28_» травня 2014 р. о 16 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.006.03 ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03680, м. Київ, проспект Перемоги, 54/1, ауд. 203.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» за адресою: 03680, м. Київ, вул. Дегтярівська, 49-Г, ауд. 601.

Автореферат розіслано «_24_» квітня 2014 р.

В.о. вченого секретаря
спеціалізованої вченої ради
доктор економічних наук, професор

Л.П. Червінська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Трансформаційні процеси, що відбуваються в економіці XXI століття, зумовлюють докорінну перебудову парадигми управління підприємствами. У вітчизняному науковому просторі посилюються тенденції пошуку нових управлінських технологій, які спроможні не тільки забезпечувати ефективне формування та використання матеріальних, фінансових і людських активів підприємства, але й здатні перетворитися на його інтелектуальний капітал та забезпечити формування нових конкурентних переваг. Вагому складову цього дослідницького завдання утворюють питання теоретичного й методичного характеру, а також прикладного забезпечення управління нематеріальними активами (НМА) як визначального фактору набуття сучасними підприємствами стійких конкурентних переваг.

Проблемним питанням управління НМА підприємств впродовж останніх десятиріч присвячено чимало публікацій як зарубіжних, так і вітчизняних вчених. Дослідження місця і ролі НМА у забезпеченні розвитку підприємств і компаній постіндустріальної епохи знайшло своє відображення у роботах Г. Беккера, Д. Белла, Л. Едвінсона, М. Мелоуна, К.-Е. Свейбі та ін. Значний внесок у розробку методологічних засад і практичних рекомендацій щодо місця НМА в діяльності вітчизняних підприємств зробили Д. Богиня, О. Гребешкова, М. Дороніна, С. Ілляшенко, А. Колот, В. Куценко, Н. Лук'янченко, Л. Михайлова, І. Рєпіна, Н. Рєвуцька, Н. Шевчук та ін. Основні принципи, моделі та методи управління інтелектуальним капіталом, як основоположним для формування НМА, досліджені у працях А. Макарова, В. Ольховського Т. Бауліної, Н. Іванченко, Н. Маркової, Л. Мельничук, М. Федоркіної. Вагомий внесок у становлення теоретичних та прикладних засад стратегічного управління підприємством здійснили Д. Аакер, А. Томпсон, А. Стрікленд, Р. Каплан, Д. Нортон, А. Дженстер, Д. Хассі а також вітчизняні науковці Л. Довгань, А. Наливайко, В. Немцов, А. Полянська, З. Шершньова та ін. Проблематиці діагностики активів підприємства в аспекті їх бухгалтерської та фінансової оцінки присвячено праці Е. Брукінга, М. Бендікова, Е. Джамай, О. Бутнік-Сіверського, А. Козирьова, Б. Лева, О. Мендрула, Н. Симонової, Р. Рейлі, Й. Рууса, Р. Швайса та ін.

Незважаючи на наявність чисельних теоретичних розробок, фундаментальні та прикладні засади управління НМА підприємства залишаються дослідженими фрагментарно. Потребують подальшого наукового обґрунтування теоретико-методичні основи ідентифікації складових НМА сучасного підприємства, визначення критеріїв і способів досягнення їх оптимальної структури для підприємств різних сфер діяльності, формування механізму стратегічно орієнтованого управління (СОУНМА) задля досягнення підприємством необхідного рівня стратегічної готовності до розвитку у довгостроковій перспективі.

Коло зазначених питань зумовило вибір теми дисертаційної роботи, її мету, завдання та логіко-структуру побудову.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано на кафедрі стратегії підприємств ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» відповідно до плану науково-дослідних робіт за темами: «Стратегія розвитку економічної організації», державний реєстраційний номер 0116U001805 (особисто автором досліджено питання управління знаннями як нематеріальним активом підприємства); «Стратегія підприємства у постіндустріальній економіці» державний реєстраційний номер 0111U002621 (особисто автором систематизовано теоретико-методичні основи та розроблено прикладний інструментарій СОУНМА підприємства).

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є наукове обґрунтування теоретико-методичних і прикладних аспектів стратегічно орієнтованого управління НМА підприємства.

Відповідно до мети роботи визначено та вирішено такі науково-практичні завдання:

- поглиблено та упорядковано понятійно-категоріальний апарат досліджуваної предметної сфери на основі міждисциплінарного підходу;
- розкрито стратегічний статус нематеріальних активів підприємства постіндустріальної епохи;
- сформульовано базові концептуальні положення стратегічно орієнтованого управління нематеріальними активами підприємства;
- поглиблено структурно-динамічний аналіз нематеріальних активів цільової групи підприємств;
- запропоновано інструментарій ідентифікації нематеріальних активів підприємств за різними методичними підходами;
- здійснено оцінку впливу нематеріальних активів на показники вартості підприємств;
- сформульовано методичні засади розробки стратегічно орієнтованого управління нематеріальними активами підприємства;
- розроблено концепцію стратегії управління нематеріальними активами підприємства;
- запропоновано організаційне та інформаційне забезпечення впровадження стратегічно орієнтованого управління нематеріальними активами на підприємстві.

Об'єктом дослідження є процеси забезпечення ефективного функціонування і розвитку підприємства в сучасних умовах господарювання.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних аспектів управління нематеріальними активами підприємства у стратегічному контексті.

Методи дослідження. Основу дисертаційної роботи становить система загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, сукупність гносеологічних підходів, логічних законів побудови висновків, що безпосередньо зумовлені поставленою метою та завданнями дослідження. Емпіричні висновки дисертації ґрунтуються на використанні статистичних методів, методів прогнозування, кореляційно-регресійного аналізу з

використанням спеціальних пакетів програм обробки даних. У процесі дослідження використовувалися методи: семантичного і структурно-логічного аналізу – при побудові логіки та структури дослідження; статистичного аналізу та VRIO-аналізу – для визначення динаміки, структури та результативності розвитку НМА на досліджуваних підприємствах; порівняння – для зіставлення особливостей світового і вітчизняного досвіду вимірювання НМА; графічного зображення – для наочного представлення статистичних даних і схематичної побудови теоретичних і практичних положень дисертації; анкетування – для проведення опитування керівного складу підприємств, що досліджувалися, на предмет пріоритетів розвитку складових НМА та їх впливу на вартість підприємства; експертної оцінки – для визначення чинників зовнішнього середовища та системи показників, що описують стан і динаміку НМА; факторного аналізу – для виявлення груп показників, які формують сукупну величину НМА.

Інформаційну базу дослідження складають основні положення та результати теоретичних розробок, які опубліковані у наукових роботах вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали наукових конференцій, періодичних видань і мережі Інтернет, а також нормативні документи органів влади України, офіційні матеріали Антимонопольного Комітету України, Державного комітету статистики України, внутрішня документація підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в наступному:

вперше:

- обґрунтовано концептуальні засади стратегічно орієнтованого управління НМА підприємства, визначено ключові аспекти такого управління, до яких віднесено ідентифікацію, капіталізацію НМА та організаційно-економічне забезпечення управління НМА, що дозволяє формалізувати виявлення та науково обґрунтувати залучення до результативного використання неявних (прихованих) НМА підприємства;

удосконалено:

- класифікацію НМА на основі їх функціонального призначення з подальшим розмежуванням НМА на групи у континуумах «гомогенні-гетерогенні», «мобільні-імобільні» та виділенням НМА маркетингового, техніко-технологічного та когнітивного типів, на підставі чого ідентифіковано стратегічно-значущі групи НМА українських підприємств;

- методичні підходи до ідентифікації групи стратегічно-значущих НМА підприємства, що ґрунтуються на визнанні їх триєдиної природи (нормативно-правової, економічної та знанневої) та застосуванні інструментарію матричного аналізу;

- методичні засади до оцінювання поточного стану управління НМА підприємствами різних видів економічної діяльності, що дозволяє враховувати вплив НМА різних типів на ринкову вартість підприємств;

набули подальшого розвитку:

- понятійно-категоріальний апарат досліджуваної предметної галузі шляхом впорядкування знань щодо нематеріальної складової ресурсного

портфелю підприємства на основі розробки семантичної моделі складу НМА, що полягає у запровадженні управлінського аспекту в трактуванні природи НМА як стратегічно-значущих факторів успіху сучасного підприємства та включення до їх складу когнітивних характеристик;

- аналітичні узагальнення та стратегічні прогнози щодо визначення перспектив розвитку вітчизняних підприємств на основі використання наявних та прихованих НМА та застосовуваних методів їх капіталізації;

- систематизація цільових настанов, формулювання принципів та визначення ключових аспектів стратегічно орієнтованого управління НМА вітчизняних підприємств, запровадження яких запропоновано здійснювати на засадах ресурсного підходу і концепції управління знаннями;

- механізм розробки та прийняття стратегічних рішень у сфері управління НМА підприємства на основі упорядкування взаємозв'язків і встановлення взаємообумовленості між цілями розвитку підприємства, його загальною стратегією та субстратегіями управління НМА підприємства;

- організаційні заходи щодо імплементації стратегічно орієнтованого управління НМА в систему управління підприємств шляхом позиціонування складових НМА в проєкціях збалансованої системи показників із забезпеченням стратегічної відповідності управління НМА загальній стратегії підприємства.

Практичне значення одержаних результатів. Основні наукові положення та висновки дисертаційної роботи доведені до рівня конкретних методичних розробок і прикладних рекомендацій, що носять універсальний характер і можуть бути використані підприємствами різних видів економічної діяльності та слугуватимуть науковим підґрунтям для подальших теоретичних, методологічних і прикладних досліджень стратегічно-орієнтованого управління НМА підприємств. Практична значущість теоретичних, методичних і науково-прикладних розробок підтверджується результатами їх використання в діяльності підприємств: ТОВ «Рахнянсько-Лісовий консервний завод» (довідка №350 від 7.12.2012 р.), ПАТ «Київський маргариновий завод» (довідка №575 від 30.05.2013 р.) а також у ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана» при викладанні дисциплін «Стратегія підприємства», «Управління стратегічними змінами на підприємстві», «Стратегічний процес на підприємстві», які є складовими фахової підготовки бакалаврів і магістрів з економіки підприємства (довідка від 27.11.2013 р.)

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, розробки, висновки дисертаційної роботи є результатом самостійно проведеного дослідження автора щодо управління нематеріальними активами підприємства. Внесок автора в колективно опубліковані праці конкретизовано в переліку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні результати та висновки дисертаційної праці висвітлено автором на міжнародних науково-практичних конференціях: «Управління стратегічними змінами на підприємстві» (Київ, 2005), «Актуальні проблеми управління економічними процесами промислових підприємств» (Харків, 2006), «Економічна організація та економічна освіта:

взаємообумовленість стратегій розвитку» (Київ, 2007), «Економіка підприємства: теорія і практика» (Київ, 2007), «Теория и практика экономики и предпринимательства» (Алушта, 2008), «Сучасні технології менеджменту: проблеми теорії і практики» (Харків, 2008), «Актуальне проблемы и перспективы развития экономики Украины» (Алушта, 2010), «Економіка підприємства: теорія і практика» (Київ, 2010), «Актуальне проблемы и перспективы развития экономики Украины» (Алушта, 2011), «Стратегія підприємства: адаптація організацій до впливу світових суспільно-економічних процесів» (Київ, 2011), «Vědecké conference doktorandů, studentů magisterského studia a mladých vědeckých pracovníků pořadane na Fakulty managementu Vysoké školy ekonomické Praha» (Прага, Чехія, 2012), «Стратегія підприємства: зміна парадигми управління та інноваційні рішення для бізнесу» (Київ, 2013)

Публікації. Основні положення та найважливіші результати дисертаційної роботи опубліковано автором самостійно та у співавторстві в 21 наукових працях загальним обсягом 5,7 д.а., з них: 1 монографія, 6 статей - у наукових фахових виданнях України, 2 статті - у наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, 12 публікацій - тези доповідей на конференціях.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний зміст роботи викладено на 175 сторінках друкованого тексту. Дисертація містить 25 рисунків на 9 сторінках і 49 таблиць на 18 сторінках, 25 додатків на 43 сторінках. Список використаних джерел налічує 192 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, сформульовано мету, завдання, об'єкт та предмет, визначено методологічну основу і методи дослідження, висвітлено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів та особистий внесок здобувача, подано відомості про апробацію отриманих результатів.

У **розділі 1 «Теоретичні засади стратегічно орієнтованого управління нематеріальними активами підприємства»** упорядковано понятійно-категоріальний апарат досліджуваної предметної сфери на основі міждисциплінарного підходу, розкрито стратегічний статус нематеріальних активів підприємства постіндустріальної епохи та сформульовано базові концептуальні положення стратегічно орієнтованого управління нематеріальними активами підприємства.

За сучасних умов господарювання спостерігається стійка тенденція перевищення ринкової капіталізації підприємств над загальною вартістю їх реальних активів. Основна причина цих процесів криється у зростаючій ролі нематеріальної складової активів у забезпеченні ефективності функціонування й розвитку підприємств різних типів. Задля формування оптимального набору НМА підприємства необхідно: по-перше, визначення якісного складу відсутніх або недостатньо розвинутих НМА, які забезпечують стратегічний успіх підприємства, по-друге, залучення та "інсталяції" їх у підсистеми організації (виробничу, організаційну, фінансову і т.п.), по-третє, збалансування складу,

взаємозв'язку та кореляції впливів окремих складових НМА задля забезпечення успішного довгострокового розвитку підприємства. Однак необхідно враховувати, що ресурс стає активом у випадку, коли організація ним володіє і може використати в своїх стратегічних цілях. Тому основне управлінське завдання полягає у визначенні способів перетворення потенційних можливостей, що надає підприємству володіння тими чи іншими НМА, на реальні конкурентні переваги.

На основі порівняльного аналізу ідентифікації та оцінки НМА розширено традиційне трактування НМА, яке застосовується в економічній науці та юридичній практиці, за рахунок додавання знанневої складової цієї дефініції (рис.1).

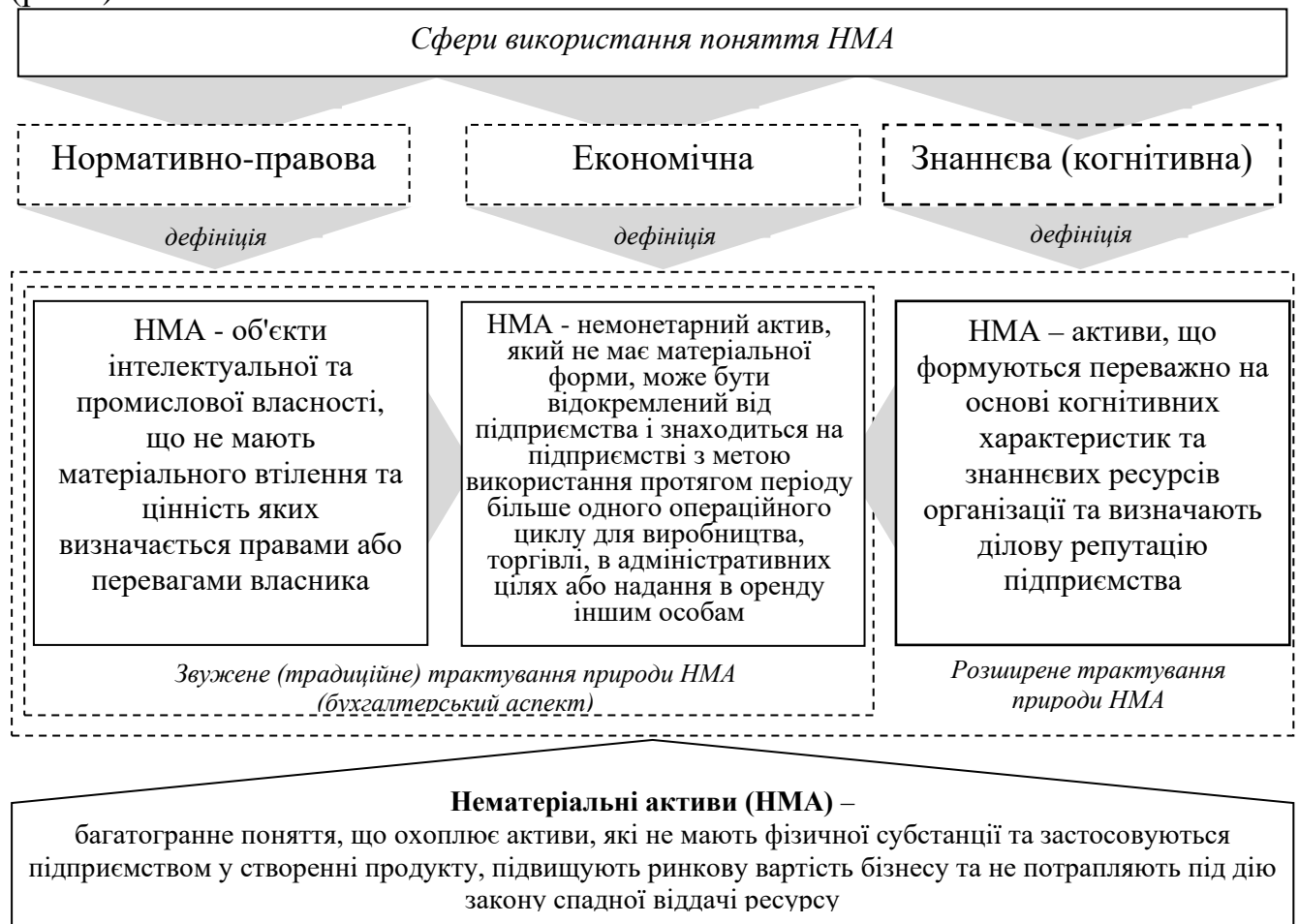

Рис.1. Концептуальне уявлення про поліваріантну природу нематеріальних активів (НМА) підприємства.

Виходячи з того, що досягнення підприємством конкурентних переваг забезпечується на основі інтегрального підходу до управління НМА, що поєднує економічний, нормативно-правовий та знанневий (когнітивний) підходи, запропоновано розширити класифікацію НМА як об'єкту управління, виділивши НМА маркетингового, техніко-технологічного та когнітивного типів (табл. 1).

Використання базових положень управління підприємством дозволило виявити місце та роль стратегічно орієнтованого управління НМА в системі стратегічного управління підприємством (рис. 2).

Таблиця 1

Класифікація НМА підприємства в контексті визначених підходів до їх ідентифікації та оцінки

Підхід	Класифікаційна ознака	Види НМА
Юридичний (нормативно-правовий)	За ступенем відчуження	– повністю відчужувані НМА; – частково відчужувані НМА.
	За ступенем правового захисту	– НМА, що захищені відповідними документами (правами, ліцензіями, патентами); – НМА, які незахищені відповідними документами.
	За природою носія	– НМА з відсутнім фізичним носієм; – НМА втілені у матеріальній формі.
	За правом належності (чи власності)	– одноосібні НМА, що належать окремим працівникам; – пайові НМА, що створені на умовах пайової участі спільно з іншими юридичними чи фізичними особами.
Економічний	За ступенем використання у виробничому процесі	– використовувані НМА; – частково використовувані НМА; – не використовувані НМА.
	За впливом на вартість підприємства	– НМА, що прямо впливають на вартість підприємства; – НМА, що опосередковано впливають на вартість підприємства.
Знаннєвий (когнітивний)	За джерелом походження	– НМА, створені на основі нових унікальних знань ; – НМА, що виникають внаслідок володіння рідкісними ресурсами.
	За місцем походження	– внутрішні НМА; – зовнішні (ринкові) НМА.
	За функціональним призначенням	– НМА маркетингового типу; – НМА техніко-технологічного типу; – НМА когнітивного типу.

У розділі 2 «Діагностика стану нематеріальних активів підприємств: аналітико-управлінський контекст» проведено структурно-динамічний аналіз нематеріальних активів цільової групи підприємств, запропоновано інструментарій ідентифікації нематеріальних активів підприємств за різними методичними підходами та здійснено оцінку впливу нематеріальних активів на показники вартості досліджуваних підприємств.

Задля виявлення характерних особливостей стану НМА та оцінки практики управління ними на вітчизняних підприємствах, виділено за ознакою галузевої приналежності п'ять груп підприємств харчової, машинобудівної, хімічної, металургійної, добувної промисловості. В подальшому для кожної групи підприємств виконувалися аналітичні дослідження величини та структури активів з урахуванням форми власності, динаміки обсягів виробництва та сфери діяльності.

На основі результатів структурно-динамічного аналізу НМА досліджуваних підприємств встановлено, що частка НМА у загальній вартості їх активів є мізерною або незначною та коливається від 0,04% (за підприємствами 2-ої групи) до 11% (за підприємствами 1-ої групи).

Вивчення особливостей процесу ідентифікації НМА та його інформаційного забезпечення дозволило зробити висновок про те, що більшість кількісних методів виявлення НМА не відображають їх ринкової вартості, що пов'язано з: а) неузгодженістю норм і положень податкового, бухгалтерського та оціночного законодавства; б) існуванням потужного тіньового сектору економіки, що не сприяє адекватному обліку та відображенню вартості НМА у документах фінансової звітності підприємств; в) нерозвиненістю фондового ринку. Зроблено висновок про те, що для подолання цього недоліку більш доцільним є використання якісних методів оцінки НМА.

На основі результатів проведеного експертного опитування та обробки отриманих оцінок встановлено формули для розрахунку показника рівня стратегічної значущості НМА:

$$\hat{E}_{\zeta\alpha\alpha}^{\hat{\lambda}} = w_i \hat{E}_{\delta\delta}^{\hat{\lambda}} + w_i \hat{E}_{i\delta}^{\hat{\lambda}} + w_i \hat{E}_{\epsilon\delta}^{\hat{\lambda}} \rightarrow \max, \quad (1)$$

де $K_{\text{заг}}^{HMA}$ – узагальнений показник рівня стратегічної значущості НМА; w_i – вагові коефіцієнти значущості за кожним елементом НМА; K_{mm}^{HMA} – показник рівня НМА техніко-технологічного типу; K_{mm}^{HMA} – показник рівня НМА маркетингового типу; K_{km}^{HMA} – показник рівня НМА когнітивного типу відповідно;

Для підприємств досліджуваних груп узагальнений показник рівня стратегічної значущості НМА розрахований за формулами:

$$\text{- для підприємств 1-ої групи: } \hat{E}_{\zeta\alpha\alpha}^{\hat{\lambda}} = 0,264\hat{E}_{\delta\delta}^{\hat{\lambda}} + 0,411\hat{E}_{i\delta}^{\hat{\lambda}} + 0,325\hat{E}_{\epsilon\delta}^{\hat{\lambda}} \quad (2)$$

$$\text{- для підприємств 2-ої групи: } K_{\text{заг}}^{HMA} = 0,456K_{mm}^{HMA} + 0,219K_{mm}^{HMA} + 0,325K_{km}^{HMA} \quad (3)$$

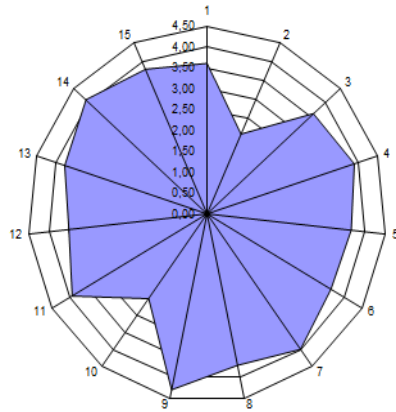
$$\text{- для підприємств 3-ої групи: } K_{\text{заг}}^{HMA} = 0,289K_{mm}^{HMA} + 0,418K_{mm}^{HMA} + 0,293K_{km}^{HMA} \quad (4)$$

$$\text{- для підприємств 4-ої групи: } K_{\text{заг}}^{HMA} = 0,162K_{mm}^{HMA} + 0,238K_{mm}^{HMA} + 0,600K_{km}^{HMA} \quad (5)$$

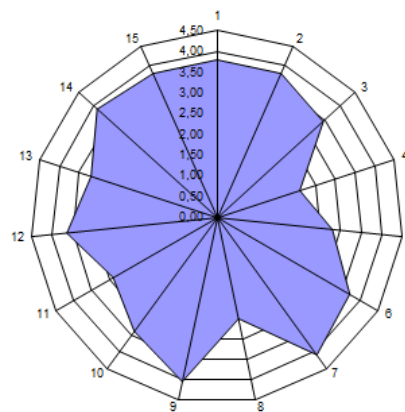
$$\text{- для підприємств 5-ої групи: } K_{\text{заг}}^{HMA} = 0,234K_{mm}^{HMA} + 0,476K_{mm}^{HMA} + 0,290K_{km}^{HMA} \quad (6)$$

Встановлено, що $\hat{E}_{\zeta\alpha\alpha}^{\hat{\lambda}}$ всіх підприємств вибірки варіюється від 9,42 (ПАТ "Запоріжтрансформатор") до 18,96 (ПАТ "АрселорМіттал Кривий Ріг"). Виявлено, що для підприємств з тривалим виробничим циклом найбільшу частку в структурі мають НМА техніко-технологічного типу які потребують тривалого часу формування та значних капіталовкладень. НМА маркетингового типу набувають стратегічного значення для підприємств з широким продуктивним портфелем і коротким виробничим циклом. НМА когнітивного типу залишаються переважно недооціненими та сприймаються як такі, що виконують підтримуючу функцію для НМА двох інших типів для груп досліджуваних підприємств. Доведено, що різні типи НМА мають неоднозначний вплив на ринкову вартість досліджуваних підприємств (рис. 3).

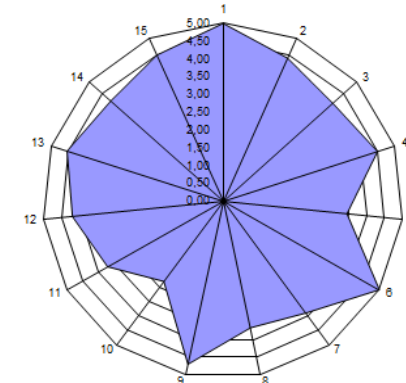
У розділі 3 «Імплементация стратегічно орієнтованого управління нематеріальними активами в систему управління підприємства (організаційний аспект)» сформульовано методичні засади розробки стратегічно орієнтованого управління НМА (СОУНМА), запропоновано рішення організаційних та методичних питань стратегії управління НМА підприємства та описано етапи цього процесу, розроблено організаційне та інформаційне забезпечення впровадження СОУНМА на підприємстві.

1-а група підприємств

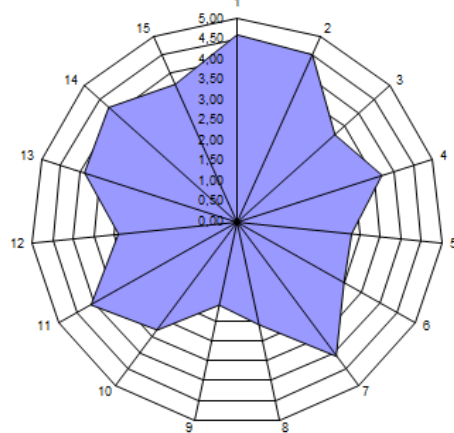
2-а група підприємств

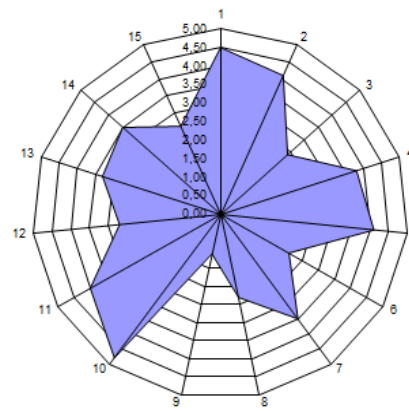
3-я група підприємств

Умовні позначення:

- 1 - Інноваційний потенціал підприємства (НМАт)
- 2 - Наявність промислових зразків, корисних моделей (НМАт)
- 3 - Програмне забезпечення (НМАт)
- 4 - Забезпечення засобами комунікації та техніки (НМАт)
- 5 - Фірмова документація, інформаційні системи (НМАт)
- 6 - Лояльність споживачів (НМАт)
- 7- Наявність бази даних про клієнтів (НМАт)
- 8- Репутація компанії (гудвіл) (НМАт)
- 9-Наявність торгової марки, бренду (НМАт)
- 10- Угоди, франшизи, права на володіння (НМАт)
- 11- Якість корпоративної стратегії (НМАт)
- 12- Рівень корпоративної культури (НМАт)
- 13 - Рівень якості персоналу (компетентність та кваліфікованість кадрів, система мотивації) (НМАт)
- 14 – Досвід роботи в галузі (НМАт)
- 15 - Використання нових управлінських технологій (НМАт)

4-а група підприємств

5-а група підприємств

Рис. 3. Профілі впливу елементів НМА на вартість досліджуваних підприємств.

Пріоритетним завданням СОУНМА (рис. 4) запропоновано вважати виявлення стратегічно значущих НМА, які мають вирішальне значення в досягненні стратегічних цілей підприємства. За результатами VRIO-аналізу визначено перелік універсальних (для всіх досліджуваних підприємств) стратегічно значущих НМА, до яких віднесено стратегічні компетенції та динамічні здатності, володіння стратегічною інформацією, лідерство та організаційну культуру.

Виходячи з системної залежності цілей СОУНМА від цілей стратегічного управління підприємством запропонована концепція організаційно-економічного механізму СОУНМА, що ґрунтується на методологічних засадах ресурсного підходу та ідеї збалансованості результатів діяльності підприємства у фінансовому, ринковому, виробничому (організаційному) та знаньовому аспектах.

Доведено, що особливість побудови механізму СОУНМА полягає у створенні додаткової цінності підприємства за моделлю подвійної петлі, під якою розуміється безперервний циклічний процес переходу ресурсів з одного стану в інший за принципом «вхід-результат». Отже перша петля утворюється перетворенням невідчутних (прихованих) НМА на відчутні НМА (корпоративна культура → лояльність → імідж → емоційно-когнітивна складова → бренд). Друга петля віддзеркалює процес перетворення відчутних НМА на матеріальні активи (продукти інноваційної діяльності → патенти → винаходи → корисні моделі, що можуть бути продані на ринку об'єктів промислової власності).

Процес впровадження організаційно-економічного механізму СОУ НМА на підприємствах різних сфер діяльності передбачає використання методів, технологій та моделей управління НМА в залежності від потреб та цілей діяльності конкретного підприємства (рис. 4).

Конкретизація стратегій управління НМА передбачає формування профілю НМА, тобто виділення так званих «активних» НМА, що використовуються в діяльності підприємства та утворюють «стратегічний портфель» НМА, та «пасивних» НМА, що не використовуються в даний момент, однак мають потенціал створення конкурентних переваг у майбутньому.

Організаційний аспект СОУНМА пропонується реалізувати шляхом систематичного процесу моніторингу ресурсного портфелю підприємства. Для запуску і забезпечення дієвості організаційно-економічного механізму СОУ НМА доведена необхідність залучення наряду з керівництвом підприємства та його структурних підрозділів консультантів з управління, що виконуватимуть аналітично-дослідницькі та прогнозно-інформаційні функції.

При цьому доречно створення нових підрозділів управління НМА або проведення перерозподілу функцій в існуючій структурі управління підприємством. Процедури ідентифікації та капіталізації НМА вимагають впровадження/удосконалення системи управлінського обліку.

Стратегічно орієнтоване управління НМА підприємства (СОУНМА)–
 комплекс заходів з ідентифікації та оцінки НМА, виявлення джерел їх формування та створення умов для їх розвитку і корисного використання з урахуванням стану та динаміки зовнішнього середовища, спрямованих на зростання капіталізації підприємства та набуття стійких конкурентних переваг у довгостроковій перспективі

Основні етапи стратегічно орієнтованого управління

- формування системи стратегічних цілей і завдань у сфері створення, використання та розвитку НМА;
- дослідження ринків, на яких діє підприємство, через призму виявлення стратегічно важливих напрямів;
- формування переліку і вимог до НМА, що визначають ключові конкурентні переваги підприємства;
- інвентаризація НМА, у т.ч. фонду знань, накопичених підприємством;
- формування комплексу управлінських заходів, спрямованих на підвищення ефективності використання та створення стратегічно цінних НМА;
- розробка та впровадження стратегії управління НМА
- формалізація НМА шляхом реєстрації прав, незалежної оцінки, обґрунтування стратегічної цінності таких активів для потенційних інвесторів, клієнтів.

Рис. 4. Системоутворюючі складові концепції стратегічно орієнтованого управління НМА підприємства

Використання запропонованих методик, методів, моделей та технологій управління НМА на підприємстві формуватиме цілісне бачення механізму досягнення конкурентних переваг у широкому інформаційному полі та забезпечить керівників та усіх зацікавлених осіб дієвим інструментарієм маневрування параметрами роботи підприємства за умов нестабільного ринкового середовища.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення наукового завдання щодо забезпечення успішного функціонування й розвитку підприємства на основі стратегічно орієнтованого управління НМА. Основні результати теоретичного, методичного і науково-практичного спрямування є такими:

1. Узагальнення та систематизація ключових категорій стратегічного управління ресурсним портфелем підприємства дозволили виявити специфіку та особливості трактування понять “ресурси”, “активи” та “нематеріальні активи” підприємства у контексті основних теорій фірми. Це дає змогу констатувати поліваріантність тлумачення сутності НМА підприємства та розробити їх семантичну модель на міждисциплінарних засадах. Запропоновано розширити традиційне трактування НМА в економічній науці та юридичній практиці за рахунок додавання соціально-психологічної складової цієї дефініції та включення до її складу когнітивних характеристик та знанневих ресурсів організації.

2. Вивчення стратегічного статусу НМА дає можливість сформулювати уявлення щодо їх цінності, ступеня унікальності, визначення тривалості життєвого циклу, окреслити межі захищеності активів підприємства та виявити характеристики субституційної якості НМА трьох функціональних типів. Доведено, що на стратегічний статус НМА, суттєво впливає джерело їх формування, які були структуровані та розділені на групи: людський інтелект, норми права, ділова активність, бізнес-процеси, ланцюг створення цінності.

3. На основі системного підходу сформовано базові положення СОУНМА, які визначають предмет та об’єкт управління, мету, завдання та принципи такого управління. Наведено авторське трактування поняття «стратегічно орієнтоване управління нематеріальними активами підприємства» на основі виявлення триєдиної природи об’єкту цього управління (нормативно-правової, економічної, знанневої). Метою СОУНМА визначено підвищення результативності функціонування підприємства шляхом розробки та використання методів, технологій, моделі та механізму ефективного впровадження НМА в господарський оборот. Основні наукові принципи СОУНМА базуються на обґрунтованому цілепокладанні та системності, процесності та вартісно-орієнтованості, альтернативності та стратегічній доцільності.

4. Методичний інструментарій ідентифікації НМА підприємства в ході дослідження систематизовано у два підходи – статичний та структурно-динамічний (факторний). За результатами вивчення статичних методів ідентифікації НМА зроблено висновок про їх низьку прийнятність для реалізації

стратегічних цілей сучасних підприємств. Тому запропоновано застосовувати структурно-динамічний аналіз НМА, що передбачає їх розмежування у континуумах «гомогенні-гетерогенні», «мобільні-імобільні» та утворює об'єктивну основу для подальшого визначення їх стратегічно-значущих складових. Результати розрахунку узагальненого показника рівня стратегічного статусу НМА для досліджуваних груп підприємств дозволило визначити їх вплив на результати діяльності підприємства, його ринкову вартість та конкурентну позицію.

5. Оцінка сучасного стану підприємств, розвиненості їх НМА довела, що на вартість підприємств різних сфер економічної діяльності чинять вплив нематеріальні активи різних типів (маркетингового, техніко-технологічного або когнітивного). Доведено, що для підприємств з тривалим виробничим циклом найбільшу частку в структурі мають НМА техніко-технологічного типу які потребують тривалого часу формування та значних капіталовкладень. НМА маркетингового типу набувають стратегічного значення для підприємств з широким продуктивним портфелем і коротким виробничим циклом. НМА когнітивного типу залишаються (за умов функціонування досліджуваних груп підприємств) переважно недооціненими та сприймаються як такі, що виконують підтримуючу функцію для НМА двох інших типів.

6. Сформульовані методичні засади розробки стратегічно орієнтованого управління НМА на підприємствах різних видів економічної діяльності, що ґрунтується на узагальненні та систематизації цільових настанов, окресленні принципів та визначенні ключових аспектів такого управління. Під стратегічно орієнтованим управлінням НМА підприємства запропоновано розуміти комплекс заходів з ідентифікації та оцінки НМА, виявлення джерел їх формування та створення умов для їх розвитку і корисного використання з урахуванням стану та динаміки зовнішнього середовища, спрямованих на зростання капіталізації підприємства та набуття стійких конкурентних переваг у довгостроковій перспективі. Стратегічний підхід до управління НМА зумовлює ставлення до них як до ключових факторів розвитку підприємства у нестабільному середовищі господарювання. Основною перевагою стратегічно орієнтованого підходу є можливість залучення до економічного управління підприємством не тільки так званих «традиційних» НМА, але й таких з них, права на використання яких не реєструються (ділова репутація, компетенції, організаційна культура, динамічні здатності тощо).

7. Для гармонійної імплементації стратегії управління НМА в систему стратегічного управління підприємством сформовано інструментально-методичне забезпечення даного процесу та приведення цілей стратегії управління НМА у відповідність до пріоритетних стратегічних цілей управління підприємством. В межах цільового підходу стратегічного управління підприємством та спираючись на концепцію збалансованої системи показників (BSC) визначено цільові настанови СОУНМА підприємства за чотирма проєкціями — фінансовою, ринковою, виробничою та знаннєвою. З урахуванням зазначених цільових настанов та передової практики управління НМА сформульовано та

запропоновано визначальні принципи стратегічно орієнтованого управління НМА.

8. Організаційно-економічний механізм, запропонований для вирішення поставлених задач СОУНМА, містить сукупність принципів, елементів, етапів та послідовність процедур такого управління в їх логічному взаємозв'язку та взаємозалежності. Побудова системи стратегічно орієнтованого управління НМА на підприємстві дозволяє створити певний інформаційно-знанневий простір, що сприяє формуванню конкурентних переваг на основі використання усіх його НМА.

ПЕРЕЛІК ПУБЛІКАЦІЙ АВТОРА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

1. Мельник О.В. Удосконалення технології управління нематеріальними активами підприємства / О.В.Мельник // Стратегія підприємства: адаптація організації до впливу світових суспільно- економічних процесів: монографія» / [Наливайко А.П., Решетняк Т.І., Євдокимова Н.М. та ін. за ред. д-р екон. наук., проф. Наливайка А.П.]. — К. : КНЕУ, 2013. — 452 с. — С. 316-324. (0,4 д. а.).

У наукових фахових виданнях:

2. Міненко О.В. (Мельник О.В.) Проблеми ідентифікації складових нематеріальних активів / О.В. Міненко (О.В. Мельник) // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки: наук. журнал. — Хмельницький : ХНУ, 2007. — №. 3.,Т.2 (92) — С. 179–181. (0,2 д. а.).

3. Мельник О.В. Природа нематеріальних активів та їх роль в діяльності підприємства / О.В. Мельник // Стратегія економічного розвитку України : наук. зб. — Вип. 20–21. — К. : КНЕУ, 2007. — С.187-192 – (0,5 д. а.)

4. Мельник О.В. Гребешкова О.М. Базові положення стратегічного управління нематеріальними активами підприємства / О.В.Мельник, О. М. Гребешкова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки: наук. журнал. — Хмельницький : ХНУ, 2008. — №.6, Т.2(122) — С. 132–135 (0,5 д. а., особисто автору - 0,3 д.а., розробка елементів системи стратегічного управління нематеріальними активами).

5. Мельник О. В, Махова Г.В Проблеми управління нематеріальними активами в стратегічних альянсах / О.В.Мельник, Г.В.Махова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки: наук. журнал. — Хмельницький : ХНУ, 2010. — №.4 ,Т4 — С. 64–66 (0,3 д. а.) (особисто здобувачу належить 0,2 д.а., розробка підходу визначення структури нематеріальних активів при спільній діяльності підприємств).

6. Мельник О.В. Створення та функціонування системи знань сучасного підприємства / О.В.Мельник // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): Наук. журнал. — Вип. 1–2 К. : НАУ, 2009. — С. 343-345 (0,4 д. а.).

7. Мельник О.В. Механізм стратегічного управління нематеріальним активами підприємства / О.В.Мельник // Стратегія економічного розвитку України : наук. зб. — Вип. 26–27. — К. : КНЕУ, 2010. — С.130–135 (0,4 д. а.).

У наукових фахових виданнях України, що зареєстровані і міжнародних наукометричних базах:

8. Мельник О.В. Формування нематеріальних активів та їх вплив на ринкову вартість підприємства / О.В. Мельник // Маркетинг і менеджмент інновацій (бази Academic Journals Database, Index Copernicus Journals Master List, Directory of Open Access Journals, Directory of Research Journals Indexing та ін.) Наук. журнал. — № 3 / Суми. : Сумський державний університет, 2013. — С. 236-250 (0,6 д. а.)

9. Мельник О.В. Проектування підсистеми стратегічно орієнтованого управління нематеріальними активами підприємства / О.В. Мельник // Бізнес Інформ: (бази Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Index Copernicus, Academic Journals Database та ін.) Наук. журнал. — № 8, Харків. : ХНЕУ, 2013 (427). — С. 367-373 (0,4 д. а.)

В інших виданнях:

10. Міненко О.В. (Мельник О.В.) Інтелектуальний потенціал як головний фактор управління змінами компанії / О.В. Міненко (Мельник О.В.) // Міжнародна науково-практична конференція «Управління стратегічними змінами на підприємстві», Київ, 27-28 жовтня 2005 року. Тези доповіді— КНТЕУ, КНЕУ, — С.43-45 (0,1 д. а.)

11. Міненко О.В. (Мельник О.В.) Знання, як стратегічний ресурс компанії / О.В. Міненко (О.В. Мельник) // Актуальні проблеми управління економічними процесами промислових підприємств: Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 листопада 2006 р., м. Харків. «Управління розвитком» Зб.наук.статей. — Спецвипуск. №7— Харків. : ХНЕУ, 2006. — С. 124-126 (0,3 д. а.)

12. Міненко О.В. (Мельник О.В.) Формування організаційного знання для створення стійкої конкурентної переваги / О.В. Міненко (О.В. Мельник) // Економічна організація та економічна освіта: взаємообумовленість стратегії розвитку: Міжнар. наук.-практ. конф., присвячена 100-річчю від дня народження Бухала Сергія Максимовича, д-ра екон. наук, проф., 7–8 лют. 2007 р., м. Київ : зб. мат. — К. : КНЕУ, 2007. — С. 314–317 (0,2 д. а.)

13. Мельник О.В. Оцінка нематеріальних активів підприємства. / О.В. Мельник // Економіка підприємства: теорія і практика : II Міжнар. наук.-практ. конф., 13–14 берез. 2008 р., м. Київ : зб. мат. — К. : КНЕУ, 2008. — С. 291–293 (0,2 д.а.)

14. Мельник О.В. Погляд на нематеріальні активи в різних теоріях фірми. / О.В. Мельник // Теория и практика экономики и предпринимательства V Юбилейной международной научно-практической конференции. Алушта, 5-7 мая 2008 г. – Симферополь, 2008. – С.124-125 (0,1 д.а.)

15. Мельник О.В. Оберемчук В.Ф. Ефективне управління інтелектуальним капіталом як засіб зміцнення конкурентної позиції підприємства. / О.В. Мельник В.Ф. Оберемчук // Сучасні технології менеджменту: проблеми теорії і практики Міжнар. наук.-практ. конф., 23–24 жовтня 2008 р., м. Харків. «Управління розвитком» Зб.наук.статей. — №20 — Харків. : ХНЕУ, 2008. — С. 94-96 (0,3 д. а.). особисто автору належить 0,2 д.а., узагальнення методик оцінки інтелектуальним капіталом у складі нематеріальних активів)

16. Мельник О.В. Позиціонування нематеріальних активів в системі стратегічних активів підприємства./ О.В. Мельник // Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины материалы IX Международной научно-практической конференции. Алушта, 30 сентября -2 октября 2010 г. – Симферополь, 2010. – С.134-135 (0,1 д.а.)

17. Мельник О.В. Ринкова вартість підприємства через призму нематеріальних активів./ О.В. Мельник // Економіка підприємства: теорія і практика : III Міжнар. наук.-практ. конф., 21–22 жовтня. 2010 р., м. Київ : зб. мат. — К. : КНЕУ, 2010. — С. 194–196 (0,2 д.а.)

18. Мельник О.В. Особливості врахування нематеріальних активів при визначенні ринкової вартості фірми./ О.В. Мельник // Актуальные проблемы и перспективы развития экономики Украины X Юбилейной международной научно-практической конференции. Алушта, 2 -4 октября 2011 г. – Симферополь, 2011. – С.97-98 (0,1 д.а.)

19. Мельник О.В. Роль та значення управління нематеріальними активами в стратегічному процесі ./ О.В. Мельник // Стратегія підприємства: адаптація організацій до впливу світових суспільно-економічних процесів : Міжнар. наук.-практ. конф., 17–18 листоп. 2011 р., м. Київ : зб. мат. — К. : КНЕУ, 2011. — С. 130–132 (0,2 друк. арк.)

20. Melnyk Oksana. National peculiarities of managing intangible assets of enterprise // O. Melnyk// Vědecke conference doktorandů, studentů magisterskeho studia mladých vědeckých pracovníků pořadane na Fakultu managementu Vysoké školy ekonomické Praha / Prague, Czech Republic 30. 11. 2012 (0,4 д.а.)

21. Мельник О.В. Розробка стратегії управління нематеріальними активами підприємства. ./ О.В. Мельник // Міжнародна науково- практична конференція «Стратегія підприємства: зміна парадигми управління та інноваційні рішення для бізнесу» 14–15 листопада 2013 р., м. Київ : зб. мат. — К. : КНЕУ, 2013. — С. 77–79 (0,2 д. а.)

АНОТАЦІЯ

Мельник О.В. Управління нематеріальними активами підприємства : стратегічний контекст. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», Київ, 2014.

У дисертації наведено комплексне вирішення наукового завдання щодо системного обґрунтування теоретичних засад ідентифікації та оцінки нематеріальних активів промислових підприємств та розробки стратегічно-орієнтованого їх управління задля підвищення керованості НМА та досягнення стійкого довготривалого успіху.

Узагальнено та систематизовано підходи до визначення дефініції «ресурси», «активи», «нематеріальні активи» у контексті основних теорій фірми. Визначено економічну природу НМА як об'єкта управління, розкрито специфічні джерела їх формування та ознаки класифікації, що дозволила виявити різні типи

НМА (техніко-технологічні, маркетингово-орієнтовані та когнітивні). Сформульовано методичний базис та засади стратегічно-орієнтованого управління НМА що включає методи, моделі, стратегії, технології управління НМА, що дозволило сформулювати уявлення про організаційно-економічний механізм управління НМА на підприємстві.

Ключові слова: ресурси, стратегічні ресурси, нематеріальні активи, стратегічна готовність, збалансованість, стратегічно-орієнтоване управління нематеріальними активами, ресурсно-компетенційний підхід, системний підхід, менеджмент знань.

АННОТАЦИЯ

Мельник О.В. Управление нематериальными активами предприятия: стратегический контекст. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 - Экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). - ГВУЗ «Киевский национальный экономический университет имени Вадима Гетьмана», Киев, 2014.

Уровень развития экономик промышленно развитых стран ставит под сомнение возможность достижения конкурентных преимуществ только за счет материальных и финансовых ресурсов, поскольку на сегодня такие ресурсы являются общедоступными. Лидерство и конкурентные преимущества все чаще становятся следствием эффективной комбинации и использования уникальных по своей природе факторов которые является нематериальными, включающие в себя множество составляющих в частности таких как информированность, знания, возможность (способность), корпоративная культура, внутрифирменная документация, инновационность, деловое сотрудничество и др.

В диссертации приведено комплексное решение научной задачи по системному обоснованию теоретических основ идентификации и оценивания нематериальных активов предприятий, разработке стратегически-ориентированного управления нематериальными активами (НМА) для обеспечения перманентного устойчивого развития субъектов хозяйствования.

Обобщены и систематизированы подходы к дефиниции «ресурсы», «активы», «нематериальные активы» в контексте ключевых теорий фирмы. Таким образом нематериальные активы- это многогранное понятие, которое включает совокупность активов не имеющих физической субстанции, применяются в создании конечного продукта, повышают стоимость самой фирмы и на которых не действует закон убывающей производительности ресурсов. Нематериальные активы воплощенные в интеллектуальную собственность в сочетании с другими ресурсами, такими как человеческий труд, основные средства на предприятии, сырье и энергия является важной движущей силой как предприятия в частности, так и экономики страны в целом. Интеллектуальная собственность создает материальное производство, уменьшая содержание материальных ресурсов в процессе производства. Дефиницию «нематериальные активы» в различных контекстах применяется управленцами, бухгалтерами, юристами, оценщиками.

Обоснована экономическая сущность НМА как объекта управления. Раскрыты специфические источники формирования НМА и ключевые признаки их классификации, что позволило идентифицировать различные типы НМА (технико-технологические, маркетингово-ориентированные и когнитивные), которые являются приоритетными для промышленных предприятий. Выявлены современные тенденции влияния нематериальных активов на деятельность компании и на их рыночную стоимость.

Оценка современного состояния предприятий, развитости их НМА доказала, что на формирование стоимости предприятий различных сфер экономической деятельности на рынке оказывают неравномерное влияние нематериальные активы разных типов (маркетингового, технико-технологического или когнитивного). Обосновано, что для предприятий с длительным производственным циклом наибольшую долю в структуре их активов имеют НМА технико-технологического типа требующих длительного времени формирования и значительных капиталовложений. НМА маркетингового типа приобретают стратегическое значение для предприятий с широким продуктовым портфелем и коротким производственным циклом. НМА когнитивного типа остаются (в условиях функционирования исследуемых групп предприятий) преимущественно недооцененными и воспринимаются как выполняющих поддерживающую функцию для НМА двух других типов.

Сформулирован методический инструментарий разработки стратегического ориентированного управления НМА предприятиями различных видов экономической деятельности, который предусматривает реализацию следующих этапов: обобщение и систематизация целевых установок; формирование принципов и определение ключевых аспектов управления. Под стратегически ориентированным управлением НМА предприятия (СОУНМА) предложено понимать комплекс мероприятий по идентификации и оцениванию НМА, диагностике источников их формирования, создание условий для развития и рационального использования с учетом факторов внешней среды, направленных на увеличение капитализации предприятия и формирования устойчивых конкурентных преимуществ в долгосрочной перспективе. Предложенный стратегический подход положен в основу управления НМА, на основании чего разработаны специфические принципы, функции и методы, которые ориентированы на формирование отношения к ним как к ключевым факторам развития предприятия в нестабильной среде хозяйствования. Основным преимуществом стратегически ориентированного подхода является возможность привлечения к экономическому управлению предприятием не только так называемых «традиционных» НМА, но и тех, права на использование которых не регистрируются (деловая репутация, компетенции, организационная культура, динамические способности и т.д.).

Организационно-экономический механизм, предложенный для решения поставленных задач СОУНМА, содержит совокупность принципов, элементов, этапов и последовательность процедур такого управления в их логической взаимосвязи и взаимозависимости. Построение системы стратегически ориентированного управления НМА на предприятии позволяет создать

определенный информационно-когнитивное пространство, способствующее формированию конкурентных преимуществ на основе использования всех его НМА.

Ключевые слова: ресурсы, стратегические ресурсы, нематериальные активы, стратегическая готовность, сбалансированность, стратегически-ориентированное управление нематериальными активами, ресурсно-компетентностный подход, системный подход, менеджмент знаний

ABSTRACT

Melnyk O. Managing intangible assets of the enterprise : the strategic context. - Manuscript.

The thesis is on getting candidate's scientific degree in Economic Sciences on the speciality 08.00.04 - Economy and Management of Enterprises (by the types of economic activities).– SHEE «Vadym Hetman Kyiv National Economic University», Kyiv, 2014.

The thesis presents a comprehensive solution of scientific task to define systematic approach for theoretical principles of identification and valuation of intangible assets at enterprises of various economic types and to develop strategically-oriented management, to improve manageability IA and achieve sustainable long-term success. Approach to determine the definition of "resources", "assets", "intangible assets" was generalized and systemized in the context of the main theories of the firm.

The economic nature of IA as management object was defined, it also describes specific sources of their formation and their classification that enable to identify different types of IA (technical-technological, marketing-oriented and cognitive). It formulates methodological basis and principles of IA strategic management that includes methods, models, strategies, management technologies for IA, which allows formulating the idea of organizational and economic mechanism of IA management at the enterprise.

Keywords: resources, strategic resources, intangible assets, strategic readiness, balance, strategically-oriented management of intangible assets, resource and competence approach, system approach, knowledge management